

JUSTITSMINISTERIET

Dato: 17. juli 2023
Kontor: Proces- og Insolvensrets-
kontoret
Sagsbeh: Anders Svane Restorff
Caspersen
Sagsnr.: 2023-4071-0070
Dok.: 2895083

GRUND- OG NÆRHEDSNOTAT

Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af foranstaltninger og samarbejde i spørgsmål vedrørende beskyttelse af voksne samt forslag til Rådets afgørelse om bemyndigelse af medlemsstater til i Den Europæiske Unions interesse at blive eller forblive parter i konventionen af 13. januar 2000 om international beskyttelse af voksne

Sagen er omfattet af retsforbeholdet.

Nyt notat. Notatet oversendes også til Folketingets Retsudvalg.
KOM(2023) 280 final, KOM(2023) 281 final.

1. Resumé

Kommissionen har den 31. maj 2023 fremsat forslag til forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af foranstaltninger og samarbejde i spørgsmål vedrørende beskyttelse af voksne og forslag til rådsafgørelse om bemyndigelse af medlemsstater til i Den Europæiske Unions interesse at blive eller forblive parter i konventionen af 13. januar 2000 om international beskyttelse af voksne (HCCH 2000-konventionen). Forordningsforslaget har til formål at beskytte voksnes grundlæggende rettigheder, forbedre effektiviteten og hastigheden af grænseoverskridende retssager vedrørende beskyttelse af voksne og styrke retssikkerheden og forudsigeligheden i forbindelse med grænseoverskridende situationer inden for EU. Forordningsforslaget skal ses i sammenhæng med forslag fra Kommissionen til Rådets afgørelse om bemyndigelse af 14 medlemsstater, der ikke

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 3392 3340
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

er kontraherende parter i HCCH 2000-konventionen om beskyttelse af voksne, til i Den Europæiske Unions interesse at blive parter i konventionen med henblik på at fremme voksnes rettigheder uden for EU's grænser.

Forslagene er omfattet af det danske retsforbehold og har derfor hverken lovgivningsmæssige eller direkte statsfinansielle konsekvenser for Danmark. Forslagene vurderes at være i overensstemmelse med nærhedsprincippet. Fra dansk side er man umiddelbart positivt indstillet over for forslagene.

2. Baggrund

Kommissionen fremsatte den 31. maj 2023 et forslag til forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af foranstaltninger og samarbejde i spørgsmål vedrørende beskyttelse af voksne, samt et forslag til rådsafgørelse om bemyndigelse af medlemsstater til i Den Europæiske Unions interesse at blive eller forblive parter i HCCH 2000-konventionen.

Forordningsforslaget er fremsat med hjemmel i TEUF artikel 81, stk. 2, og rådsafgørelsesforslaget er fremsat med hjemmel i TEUF artikel 81, stk. 2, sammenholdt med TEUF artikel 218, stk. 6. I henhold til artikel 1 og 2 i protokollen om Danmarks stilling (forbeholdet vedrørende retlige og indre anliggender) deltager Danmark hverken i en kommende vedtagelse af det foreliggende forordningsforslag eller det foreliggende rådsafgørelsesforslag, der således ej heller vil være bindende for eller finde anvendelse i Danmark.

Antallet af voksne personer i EU, der som følge af deres personlige evners begrænsning eller utilstrækkelighed ikke er i stand til at varetage deres interesser (i det følgende benævnt "voksne"), stiger ifølge forordningsforslaget støt. Afhængigt af den nationale lovgivning i den medlemsstat, hvor de bor, kan de være omfattet af en beskyttelsesforanstaltning truffet af en domstol eller en administrativ myndighed, eller de kan få støtte af en tredjepart, som de på forhånd har udpeget (gennem "repræsentationsbeføjelser") til at varetage deres interesser.

Dette stigende antal voksne, der har brug for støtte til beslutningstagning, kombineret med den stigende mobilitet for mennesker i EU, giver ifølge forslaget anledning til mange problemer for voksne i grænseoverskridende situationer. Der kan være tale om situationer, hvor voksne f.eks. skal forvalte aktiver eller fast ejendom i et andet land, modtage akut lægehjælp eller

planlagt lægebehandling i udlandet eller flytte til et andet land af forskellige årsager, og hvor de voksne ifølge forslaget bliver mødt af komplekse og til tider modstridende regler om, hvilken domstol eller anden myndighed der har kompetence til at træffe beskyttelsesforanstaltninger, hvilken lovgivning der finder anvendelse på deres sag, og hvordan en afgørelse, der er truffet, eller en repræsentationsbeføjelse, der er etableret i udlandet, skal anerkendes eller gennemføres. Dette fører ifølge forslaget til situationer, hvor voksne, deres familier og repræsentanter oplever betydelig usikkerhed med hensyn til, hvilke regler, procedurer og formaliteter der gælder for deres sag.

Inden for rammerne af Haagerkonferencen om International Privatret blev Haagerkonventionen om international beskyttelse af voksne (i det følgende benævnt "HCCH 2000-konventionen") vedtaget den 13. januar 2000. 12 EU-medlemsstater er på nuværende tidspunkt parter i konventionen. Danmark er ikke part i konventionen.

3. Formål og indhold

Kommissionen har den 31. maj 2023 fremsat forslag til forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af foranstaltninger og samarbejde i spørgsmål vedrørende beskyttelse af voksne. Kommissionen har samtidig fremsat forslag til rådsafgørelse om bemyndigelse af medlemsstater til i Den Europæiske Unions interesse at blive eller forblive parter i konventionen af 13. januar 2000 om international beskyttelse af voksne.

Formålet med *forordningsforslaget* er ifølge forslaget at beskytte voksnes grundlæggende rettigheder, forbedre effektiviteten og hastigheden af grænseoverskridende retssager vedrørende beskyttelse af voksne og styrke retssikkerheden og forudsigeligheden i forbindelse med grænseoverskridende problemstillinger.

Med henblik herpå forslås medlemsstaternes regler om international kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af beskyttelsesforanstaltninger og accept af officielt bekræftede dokumenter harmoniseret. Der foreslås endvidere regler om udøvelse af repræsentationsbeføjelser i alle medlemsstater, ligesom forslaget indeholder bestemmelser om udvikling af redskaber til at forbedre og fremskynde samarbejdet mellem medlemsstaterne.

Forordningsforslaget vil finde anvendelse i medlemsstaterne, mens HCCH 2000-konventionen om beskyttelse af voksne, der med *rådsafgørelsesforslaget* forslås ratificeret og tiltrådt af medlemsstaterne, vil finde anvendelse

over for tredjelande, der er kontraherende stater i konventionen. Eftersom voksne i EU kan have forbindelser til både medlemsstater og tredjelande (f.eks. eje ejendom eller have personlige forbindelser der), er en sammenhængende ramme for beskyttelse af voksne i både EU og tredjelande, der er parter i konventionen, ifølge forslaget afgørende for at sikre beskyttelse af voksne i grænseoverskridende situationer.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Ved Europa-Parlamentet beslutning af 18. december 2008 blev medlemsstaterne opfordret til at ratificere HCCH 2000-konventionen, og Kommissionen blev anmodet om at fremsætte et retsaktionsforslag om styrkelse af samarbejdet mellem medlemsstaterne, at opsummere operationelle spørgsmål og bedste praksis i forbindelse med HCCH 2000-konventionen om beskyttelse af voksne og at vurdere Det Europæiske Fællesskabs eventuelle tiltrædelse af konventionen som helhed.

Ved beslutning af 1. juni 2017 opfordrede Europa-Parlamentet medlemsstaterne til at undertegne og ratificere HCCH 2000-konventionen om beskyttelse af voksne og til at fremme voksnes selvbestemmelse ved i national ret at indføre lovgivning om fuldmagter i forbindelse med manglende retlig handleevne.

Europa-Parlamentet er i henhold til den almindelige lovgivningsprocedure (TEUF artikel 294) medlovgiver i forhold til vedtagelsen af forordningsforslaget. Der foreligger endnu ikke en udtalelse fra Europa-Parlamentet, og det er endnu ikke fastlagt, hvornår parlamentet skal behandle sagen.

5. Nærhedsprincippet

Kommissionen har vurderet, at de aktuelle problemer, som voksne står over for i grænseoverskridende situationer, har en iboende EU-dimension, fordi problemerne er af grænseoverskridende karakter og påvirker voksnes grundlæggende rettigheder og deres ret til fri bevægelighed. Reglerne om international kompetence, lovvalg og anerkendelse finder anvendelse i en grænseoverskridende sammenhæng og kræver således ifølge Kommissionen inddragelse af mindst to lande. I overensstemmelse med tidligere EU-instrumenter om international privatret er det foretrukne retlige instrument ifølge Kommissionen derfor en forordning.

Regeringen kan tilslutte sig Kommissionens vurdering af, at nærhedsprincippet er overholdt.

6. Gældende dansk ret

Der findes regler i dansk lovgivning, som har til formål at beskytte voksne personer, der ikke er i stand til at varetage egne interesser. Forordnings- og rådsafgørelsesforslagene vedrører således, hvad der i dansk ret er omfattet af reglerne om værgemål og fremtidsfuldmagter.

Værgemål

Værgemål er reguleret i værgemålsloven, der indeholder regler om bl.a. iværksættelse af værgemål, fratagelse af den retlige handleevne, umyndiggørelse og anbringelse af midler tilhørende en person under værgemål.

Værgemålsloven indeholder ikke særlige bestemmelser om anerkendelse af værgemål eller tilsvarende ordninger, der er iværksat i udlandet. Efter værgemålslovens § 51, stk. 1, kan regeringen dog indgå overenskomst med andre stater om forholdet mellem dansk og fremmed retsregler om umyndighed og værgemål.

Danmark har tiltrådt den nordiske ægteskabskonvention, som er en overenskomst indgået mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om bestemmelser om bl.a. værgemål, herunder med hensyn til lovvalg og myndighedskompetence (konventionens artikel 14-17, 19 og 21) samt anerkendelse af afgørelser (konventionens artikel 23). Efter konventionens artikel 18 kan et værgemål efter forhandling overføres til en af de andre stater, såfremt den umyndige har bosat sig der, eller det af andre grunde findes hensigtsmæssigt.

Hvis en sag ikke er omfattet af den nordiske ægteskabskonvention, anvendes som udgangspunkt det såkaldte domicillandsprincip. Efter domicillandsprincippet er det myndighederne i domicillandet for den person, som sagen drejer sig om, der har kompetence til at iværksætte værgemål mv. Domicilet defineres som det land, hvor personen har sit faste og varige opholdssted eller hjem.

Hvis en person, for hvem der er iværksat et værgemål eller tilsvarende ordning i udlandet, etablerer domicil i Danmark, mister den udenlandske afgørelse om værgemål mv. sin betydning, og der skal derfor efter omstændighederne iværksættes et værgemål efter dansk ret.

Hvis en person, for hvem der er iværksat værgemål i Danmark etablerer domicil i udlandet, forestår Familieretshuset og Civilstyrelsen korrespondance med de relevante myndigheder i det pågældende land med henblik på at afklare, om det pågældende land vil videreføre værgemålet efter det pågældende lands regler.

Et værgemål efter dansk ret er ikke stedligt afgrænset, hvorfor værger, som er beskikket efter dansk ret, handler på den værgedes vegne både i Danmark og i udlandet, så længe den værgede har domicil i Danmark. Værger handler således på den værgedes vegne i forbindelse med midlertidige ophold i udlandet og i relation til den værgedes eventuelle aktiver i udlandet.

Udenlandske afgørelser om værgemål og umyndiggørelser for personer med domicil i udlandet kan anerkendes i forbindelse med f.eks. midlertidige ophold og i relation til eventuelle aktiver i Danmark. Civilstyrelsen tager på baggrund af domicillandsprincippet som udgangspunkt ikke stilling til, om en udenlandsk afgørelse kan anerkendes. Det er i stedet den pågældende person eller myndighed, som værger er i kontakt med, der beslutter, hvorvidt værgemålet eller umyndiggørelsen anerkendes i det konkrete tilfælde. Udenlandske afgørelser anerkendes, hvis den fremmede myndighed havde indirekte international kompetence og under forudsætning af, at værgemåls- eller umyndiggørelsesgrunden eller andre forhold ved afgørelsen, herunder sagsbehandlingen, ikke strider mod *ordre public*.

Civilstyrelsen modtager skønsmæssigt 5-10 henvendelser årligt vedrørende international kompetence i værgemålssager. Familieretshuset behandler skønsmæssigt 0-5 sager årligt, der vedrører værgemål for personer, der etablerer domicil i Danmark.

Fremtidsfuldmagter

Fremtidsfuldmagter er reguleret i lov om fremtidsfuldmagter. En fremtidsfuldmagt udgør et alternativ til en almindelig aftaleretlig fuldmagt og til et værgemål.

Fremtidsfuldmagtsordningen blev indført for at styrke retten til selvbestemmelse og gøre det muligt for borgerne under betryggende rammer at påvirke eget liv og fremtidige forhold på trods af sygdom eller tab af mental kapacitet.

Lov om fremtidsfuldmagter indeholder ikke bestemmelser om fremtidsfuldmagters internationale aspekter, herunder om anerkendelse af fremtidsfuldmagter eller tilsvarende ordninger, der er iværksat i udlandet.

7. Konsekvenser

Lovgivningsmæssige konsekvenser

Danmark deltager ikke i en eventuel kommende vedtagelse af forordnings- og rådsafgørelsesforslagene, da forslagene er omfattet af retsforbeholdet. Forordningen og rådsafgørelsen vil derfor ikke gælde i eller være bindende for Danmark og har dermed ikke lovgivningsmæssige konsekvenser.

Økonomiske konsekvenser

Det er regeringens foreløbige vurdering, at forslaget ikke vil medføre *statsfinansielle konsekvenser*, fordi forslagene er omfattet af retsforbeholdet.

Eventuelle afledte nationale merudgifter som følge af EU-retsakter holdes inden for de berørte ministeriers eksisterende bevillinger, jf. budgetvejledningens pkt. 2.4.1.

Det er regeringens foreløbige vurdering, at forslagene ikke vil medføre *erhvervsøkonomiske konsekvenser*, fordi forslagene er omfattet af retsforbeholdet.

8. Andre konsekvenser

Der vurderes ikke at være andre konsekvenser forbundet med forslagene.

9. Høring

Forslagene har i perioden fra den 23. juni til den 7. juli 2023 været sendt i høring hos Østre Landsret, Vestre Landsret, Sø- og Handelsretten, samtlige byretter, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolsstyrelsen, Advokatrådet, Advokatsamfundet, Danske Advokater, Danske Regioner, Datatilsynet, Foreningen af Faste Værger i Danmark, Finans Danmark, Forsikring og Pension, Institut for Menneskerettigheder, Justitia, KL, Københavns Retshjælp, Københavns Universitet – Det Juridiske Fakultet, Rigsombudsmanden i Grønland, Rigsombudsmanden på Færøerne, Syddansk Universitet – Juridisk Institut, Aalborg Universitet – Juridisk Institut, Aarhus Retshjælp og Aarhus Universitet – Juridisk Institut.

Forslagene har derudover været sendt i høring i Specialudvalget for politimæssigt og retligt samarbejde.

Der er aktuelt ikke indkommet høringssvar til forordnings- eller rådsafgørelsesforslagene.

10. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der ses ikke at foreligge offentlige tilkendegivelser om de øvrige medlemsstaters holdning til forslaget.

11. Regeringens *foreløbige* generelle holdning

Regeringen ser positivt på initiativet om at gøre det lettere for personer, der f.eks. kan være under værgemål eller omfattet af en fremtidsfuldmagt, bl.a. at kunne rejse og forvalte ejendom i andre medlemsstater og visse tredjelande. Det er dog et meget begrænset antal årlige sager, hvor de foreslåede regler ville være relevante i dansk sammenhæng.

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt for Folketingets Europaudvalg.